

VAIKUTA ASIAKKAANA – ASIAKASOSALLISUUTTA EDISTÄMÄSSÄ!

OSALLISUUS OMIEN PALVELUJEN SUUNNITTELUUN - PALVELUSUUNNITELMA AVAINASEMASSA

Lakimies Petteri Pitkänen
Invalidiliitto ry

26.10.2019
Congress Paasitorni, Helsinki

Palvelusuunnitelma

- Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (3.4.1987/380) = vammaispalvelulaki = VPL
- Laki tuli voimaan 1.1.1988.
- VPL 3 a § (19.12.2008/981).

Palvelusuunnitelma

VPL 3 a § 1. mom

Tämän lain mukaisten palvelujen ja tukitoimien tarpeen selvittäminen on aloitettava viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä sen jälkeen kun

vammainen henkilö taikka
hänen laillinen edustajansa tai
omaisensa tai
muu henkilö tai
viranomainen

on ottanut yhteyttä sosiaalipalveluista vastaavaan kunnan viranomaiseen palvelujen saamiseksi.

Palvelusuunnitelma

VPL 3 a § 2. mom

Vammaisen henkilön tarvitsemien palvelujen ja tukitoimien selvittämiseksi on ilman aiheetonta viivytystä laadittava **palvelusuunnitelma** siten kuin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 7 §:ssä säädetään. Palvelusuunnitelma on tarkistettava, jos vammaisen henkilön palveluntarpeessa tai olosuhteissa tapahtuu muutoksia sekä muutoinkin tarpeen mukaan.

Palvelusuunnitelma

VPL 3 a § 3. mom

Tämän lain mukaisia palveluja ja tukitoimia koskevat päätökset on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä ja viimeistään kolmen kuukauden kuluessa siitä kun vammaisen henkilö tai hänen edustajansa on esittänyt palvelua tai tukitointa koskevan hakemuksen, jollei asian selvittäminen erityisestä syystä vaadi pidempää käsittelyaikaa.

Palvelusuunnitelma

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (22.9.2000/812) = asiakaslaki

Asiakaslain 7 § Palvelu- ja hoitosuunnitelma

Sosiaalihuoltoa toteutettaessa on laadittava palvelu-, hoito-, kuntoutus- tai muu vastaava suunnitelma, jollei kyseessä ole tilapäinen neuvonta ja ohjaus tai jollei suunnitelman laatiminen muutoin ole ilmeisen tarpeetonta.

Suunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteisymmärryksessä asiakkaan kanssa.

Asiakkaalle on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa palvelujensa suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Asiakkaan etu on ensisijaisesti huomioitava.

Palvelusuunnitelma

VPL 3 a §:n (19.12.2008/981) tarkastelua pykälämuutoksen esitöiden valossa:

HE 166/2008

Esityksessä ehdotettiin lisättäväksi säännökset vammaisen henkilön palvelutarpeen selvittämisestä, palvelusuunnitelman laatimisesta ja palveluja koskevan asian viivytyksettömästä käsittelystä.

Palvelusuunnitelma

- Palvelusuunnitelmaan kirjataan kuvaus asiakkaan toimintakyvystä ja muista hänen palvelujen tarpeeseensa vaikuttavista tekijöistä sekä selvitys tarvittavista palveluista ja tukitoimista, **jotta asiakkaan palvelutarpeeseen voidaan vastata oikein.**
- Palvelusuunnitelma ei ole hallintopäätös, mutta se toimii päätöksenteon pohjana silloinkin, kun kunta ei esimerkiksi taloudellisista syistä tai henkilöstön riittämättömyyden vuoksi voi välittömästi toteuttaa kaikkia suunnitelmasta ilmeneviä palvelutarpeita.

Palvelusuunnitelma

- Parhaimmillaan palvelusuunnitelmat antavat kunnalle kokonaiskuvan kunnassa esiintyvistä palvelutarpeista.
- Tieto on hyödyksi kunnan toiminnan ja talouden suunnittelussa ja auttaa kuntaa arvioimaan palveluja ja tukitoimia varten tarvittavien määrärahojen tarvetta tiedossa olevan palvelutarpeen valossa.
- Palvelusuunnitelmat parantavat osaltaan kunnan mahdollisuuksia huolehtia vammaispalvelulain 3 §:n mukaisen veloitteensa täyttämistä eli siitä, että palvelut ja tukitoimet järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää.
- Käytännössä palvelusuunnitelmia tehdään varsin vaihtelevasti ja keskimäärin vain alle puolelle asiakkaista.

Palvelusuunnitelma

- Perustavoitteena on lisätä vaikeavammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta ja itsenäisyyttä sekä parantaa heidän mahdollisuuttaan osallistua yhteiskunnan eri toimintoihin.
- HE konkretisoi vammaispoliittisessa selonteossa ilmeneviä suomalaisen vammaispolitiikan lähtökohtia, joita ovat vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuus, oikeus osallisuuteen sekä oikeus tarpeellisiin palveluihin ja tukitoimiin.
- Esityksen tavoitteena on myös toteuttaa vaikeavammaisten henkilöiden perustuslain mukaista oikeutta välttämättömään huolenpitoon ja riittäviin sosiaalipalveluihin. →

Palvelusuunnitelma

- Vaikeavammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta pyritään edistämään ensinnäkin **suhteessa vammattomiin henkilöihin**, jotta heidän oikeutensa elää yhteisössä ja tehdä samanlaisia valintoja kuin muut ihmiset toteutuisi nykyistä paremmin.
- Tavoitteena on myös lisätä vaikeavammaisten henkilöiden **keskinäistä yhdenvertaisuutta** vamman laadusta ja asuinpaikasta riippumatta.
- Esityksellä pyritään selkeyttämään VPL:n mukaisten palvelujen ja tukitoimien kokonaisuutta sekä niiden suhdetta kehitysvammalain mukaisiin palveluihin ja tukitoimiin. →

Palvelusuunnitelma

- Esityksen tavoitteena on vahvistaa vammaisten henkilöiden **itse määräämisoikeutta** mm. kehittämällä palvelujen toteuttamista koskevia menettelytapasäännöksiä siten, että vammaisen henkilön oma mielipide ja toivomukset sekä yksilöllinen avuntarve ja elämäntilanne otetaan entistä vahvemmin huomioon palveluja ja tukitoimia suunniteltaessa ja niistä päätettäessä.
- Tavoitteena on myös lisätä palvelujen ja tukitoimien suunnitelmallisuutta ja niiden saannin joutuisuutta.

Palvelusuunnitelma

- Hallitusohjelman (Pääministeri Matti Vanhasen II hallitus) mukaan kansalaisten yhdenvertaisuus turvataan vahvistamalla käyttäjien oikeuksia sekä toteutetaan sosiaalitakuu ottamalla asteittain käyttöön palveluarpeen arvioinnin määräajat keskeisissä sosiaalipalveluissa.
- HE ehdotettiin täsmennettäväksi vammaispalvelujen asiakkaan asemaa koskevia menettelytapasäännöksiä. Täsmennykset koskisivat kaikkia vammaispalvelun asiakkaita, mutta niiden merkitys korostuu erityisesti niiden vaikeavammaisten asiakkaiden kohdalla, jotka ovat oikeutettuja henkilökohtaiseen apuun.

Palvelusuunnitelma

- Sosiaalitakuun laajentamiseksi lakiin ehdotettiin lisättäväksi säännökset asian viivytyksettömästä käsittelystä. Ne koskisivat palvelujen ja tukitoimien tarpeen selvittämistä, palvelusuunnitelman laatimista sekä palveluja ja tukitoimia koskevien päätösten tekoa.
- 7 arkipäivää on määräaika, jonka kuluessa palvelujen ja tukitoimien tarpeen selvittäminen on viimeistään aloitettava.

Palvelusuunnitelma

- Palvelutarpeen selvittäminen on välttämätön osa yksilöllisen palvelusuunnitelman valmisteluprosessia.
- Palvelusuunnitelman laatimiselle ei ole asetettu määräaikaa, mutta suunnitelma on laadittava viivytyksettä.
- Palveluja ja tukitoimia koskevat päätökset on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä ja viimeistään kolmen kuukauden kuluessa siitä kun palvelua ja tukitointa koskeva hakemus on esitetty sosiaalipalveluista vastaavalle viranomaiselle.

Palvelusuunnitelma

- Jotta palvelusuunnitelma voidaan käsitellä viivytyksettä on palvelusuunnitelmaa ryhdyttävä valmistelemaan jo palvelutarpeen arvioimisen yhteydessä.
- Palvelusuunnitelman keskeneräisyys ei ole este palvelua koskevan yksilöpäätöksen tekemiselle. Näin varsinkin kiireellisissä tilanteissa, jolloin päätökset tulee tehdä viipymättä.

Palvelusuunnitelma

- Ennen suunnitelman laatimista on asiakkaalle selvitettävä ymmärrettävällä tavalla hänen oikeutensa ja velvollisuutensa sekä erilaiset vaihtoehdot palvelujen järjestämiseksi.
- Asiakkaalle on selvitettävä palvelusuunnitelmaan sisältyvien palvelujen mahdollisten maksujen suuruus ja kuinka ne muodostuvat.
- Asiakkaan on hyvä ennen suunnitelman laatimista hankkia tarpeelliset lääkärintlausunnot sekä muut tarvittavat selvitykset ja asiakirjat.
- On myös hyvä pohtia missä suunnitelman neuvottelu pidetään.

Palvelusuunnitelma

- Palvelutarpeen arvioinnin ja palvelusuunnitelman perusteella tehdyt päätökset on toimeenpantava myös käytännössä niin, että palvelut vastaavat **palvelusuunnitteluprosessissa** todettuihin yksilöllisiin tarpeisiin ja että yksilön oikeuksien on toteuduttava mahdollisesta palvelujen kilpailutuksesta huolimatta.
- Palvelusuunnitelmassa mainituilla seikoilla saattaa olla suora vaikutus päätöksentekoon ainakin silloin kun kyse on subjektiivisista oikeuksista.

(Tapio Rätty: Vammaispalvelut; 2017)

Kiitos mielenkiinnostasi!

Mukana luomassa yhdenvertaista ja esteetöntä Suomea.

